

TAFANERIES

Entrega 122

El 1887, un incendi provocà la mort d'una mare i cinc fills a Patraix. Encara existeix el forn on treballaren el pare i el iaio de les víctimes.

La tragèdia del Forn de Patraix (1887)

FRANCESC J. HERNÁNDEZ
Sociòleg

Encara que Pascual Sancho Ros va nàixer a un poble navarrès cap al 1814, es traslladà a viure a Torrent, on treballà de forner. Hi va contraure matrimoni en l'església de l'Assumpció, amb Pascuala Medina, que era del poble, i tingueren no menys de set fills. Els quatre primers (Pascuala, Ramón, María i Tomasa) foren batejats a Torrent. Després, marxaren a Picanya (on fou batejat José) i posteriorment a Patraix (on van nàixer Carmela i Alejandro).

En el Padró del 1870, el matrimoni i els tres fills menuts consten a Patraix, al pis superior del l'habitatge de l'antic carrer Jesús número 15, que correspon a l'actual carrer Convent de Jesús, també número 15, on es troba ara el forn de José Compañ. Hem de suposar, per tant, que Pascual hi treballà de forner. En el Padró del 1870 no es troben els quatre fills majors. Potser les filles havien contret matrimoni o havien anat a servir a casa d'algun burgès de la capital, mentre que el fill major, el torrentí Ramón (un dels protagonistes principals d'aquesta història) treballava de forner a Torrent. El 1866, quan tenia 29 anys, Ramón va contraure matrimoni, també en l'Assumpció, amb Mariana Andreu, que tindria uns 20 anys.

Cap al 1883, Mariana i Ramón, amb els seus fills, deixaren Torrent i marxaren a viure a Patraix, on, com hem comentat, hi ha constància que havien viscut els pares i els germans menuts d'ell. En aquella època, la parella tenia sis fills: Amparo, Brígida, Josefa, María, Ramón i Bienvenida, la menor. Es posaren a viure en un dels habitatges que s'havia construït a l'interior de l'Hort de Pontons. Aleshores, el que havia sigut un luxós palauet, ornat amb jardins amb escultures artístiques, estava prou degradat. Era propietat de Jiménez del Río i albergava instal·lacions industrials i uns habitatges. Quan arribaren Marina i Ramón s'hi havien edificat unes cases humils, a tall de colònia. Els torrentins es posaren a viure en el

número 16, on instal·laren un forn.

Deixant de banda la Guerra, una nit d'estiu de 1887 es desencadenà el drama més terrible que ha conegut Patraix. Sembla que el diumenge 21 d'agost, cap a les 11 de la nit, Ramon Sancho va encendre el forn que hi havia a la planta baixa, per a preparar la formada del dilluns 22, i marxà a dormir a l'única cambra del pis superior, junt amb la seua dona i els sis fillets. A la vora del forn s'acumulaven fustes i borumballa, i no molt lluny dormia un xicot, Francisco, de 14 o 15 anys, natural de Sedaví, que havia de portar cura del foc i que faria de mossò de l'establiment.

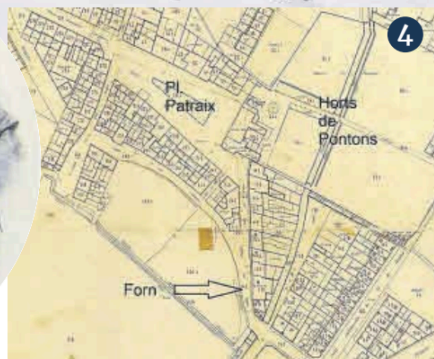
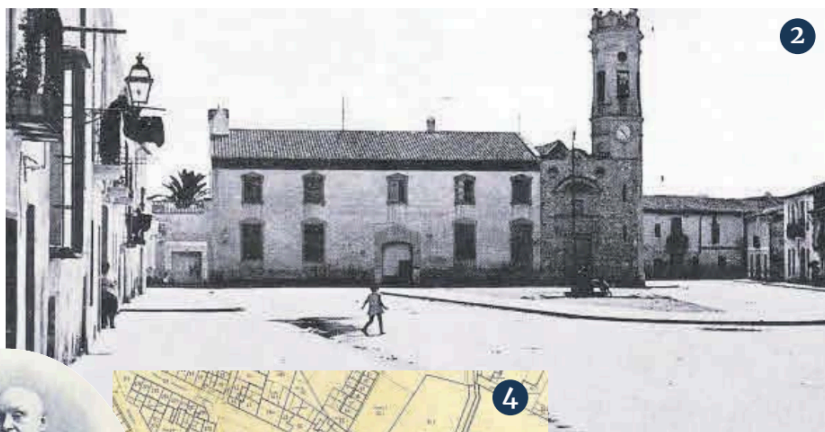
L'incendi

Cap a les 2 de la matinada, el mossò se n'adonà que s'havia desencadenat un terrible incendi en la planta baixa i isquè de la casa atemorit i donant crits. Prompte acudiren veïns i el sereno del barri. El foc agafà força i barrà el pas perquè la família poguera eixir per l'escaleta. A més, l'única finestra estava tancada per unes reixes. Ramón aconseguí trencar-les i llançar per la finestra la xiqueta menor, Bienvenida, de 4 anys i que ja patia cremades. Fou empomada per un veí. Quan intentà socórrer la seua dona i els altres fills, ja era tard. Només aconseguí llançar-se ell per la finestra. Quedà molt mal ferit amb cremades i contusions. La mare, Mariana, i els altres cinc fills moriren per l'incendi: Amparo tenia 14 anys, Brígida 13, Josefa 12, i María i Ramón tenien 5 anys.

Els bombers empraren aigua de la pròxima séquia de Favara per apagar les flames, que ja s'havien estés a les cases 14 i 15. Informades les autoritats, immediatament es presentaren el governador, els re-

1. Forn de Compañ, on en el s. XIX treballaren Ramón Sancho i el seu pare.
2. Antiga foto de Patraix, amb l'edifici del Palau i, a l'esquerra, una palmera dels horts.
3. L'arquebisbe Monescillo.
4. Mapa de Patraix de 1929, amb l'Hort de Pontons i el forn. F. J. H.

gidors Monfort i Libertad, i el jutge de guàrdia, Miguel Pascual Bonanza, que realitzà les actuacions escaients.

Ramon Sancho, al qual li fou administrada la unció dels malalts, i la seua filla Bienvenida foren traslladats a l'Hospital, mentre que els sis cadàvers es portaren al cementeri. Les cases continuaren fumejant durant temps, el que determinà que el mateix tinent d'alcalde, Prosper, es presentara a Patraix amb una altra brigada de bombers. Els forners de la ciutat obriren una subscripció a fi d'arreglar diners per a l'infortunat company. La xiqueta Bienvenida millorà prompte,

però no el forner Ramón, que, en saber que havia perdut la dona i cinc filles, patí un episodi de bogeria.

La protecció de Bienvenida

Al setembre, el periodista Luis Gil Sumbiela, un home molt preocupat per la infància, pogué comentar-li a la reina Isabel II (regenta del futur Alfons XIII), la situació de la xiqueta Bienvenida Sancho Andreu. La reina va consultar el governador de València, Polanco, per saber si era més convenient concedir-li una donació o ingressar-la en un col·legi i cobrir les despeses.

En eixe moment aparegué en escena, el cardenal Antolín Monescillo y Viso, aleshores arquebisbe de València, que s'ofertà a afillar-se la xiqueta i cobrir les despeses del seu col·legi. El 16 de març del 1888, quan pare i filla anaren al palau arquebisbal perquè l'arquebisbe coneguera la xiqueta, Bienvenida, suposant que l'abandonarien allà, començà a plorar. Decidiren que marxara a Torrent, fora cuidada per una de les ties (Pascuala, María o Tomasa) i que, quan anara a l'escola, l'arquebisbe pagaria els costos.

El pare, Ramón Sancho, amb els diners que la reina regent havia fet remetre, pogué llogar un forn de Patraix, probablement aquell en el qual havia treballat son pare i que encara es conserva al carrer Convent de Jesús (el de Compañ), comprar-se un carro, un cavall i una bona quantitat de farina. Després de Ramón, el forn passà a familiars de Torrent, perquè, en l'Anuari comercial del 1914, l'establiment apareix amb dos propietaris Pascual i Miguel Andreu, probablement relacionats amb uns altres Andreu que, el mateix any, fundaren una xocolateria a Torrent, encara famosa pels seus bollets. ■